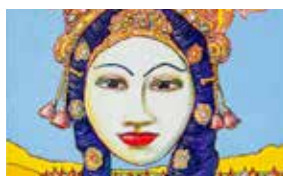

DE HAAGSE TIJDEN

Aan de slag bij de
Nederlanden van 1845

Pag. 8-9

Meta-realisme, een
miskende stroming in de
Haagse beeldende kunst

Pag. 10

10% extra korting
met deze bon

Dr. Kitchen

Actie

**Complete Duitse
keuken voor €3.500**

Van der Kunstraat 177
MegaStores Den Haag (begane grond)

www.DrKitchen.nl

085 - 303 65 98

De Haagse krant van alle tijden

Liever langharig dan kortzichtig

Onder het motto 'liever langharig dan kortzichtig' neem ik in juni 1971 deel aan een rommelige demonstratie voor het toestaan van het dragen van lang haar in de krijgsmacht. Dienstplichtig Hagenaar Rinus Wehrmann is veroordeeld tot twee jaar cel wegens weigering van het dienstbevel om zijn haar te knippen. Zelden zijn demonstranten zó op hun wenken bediend: nog geen week later wordt de haardracht in het leger vrijgegeven.

Een half jaar later worden twee soldaten, de Hagenaar Wim Schul en de Bosschenaar Hans Dona, veroordeeld. Een artikel dat zij in een blad van de VVDM (Vereniging Van Dienstplichtig Militairen) hebben geschreven over het beleid van hun generaal zou de krijgstuicht ondermijnen. Maanden gevangenschap is hun straf. In december 1971 protesteren zo'n 1.500 demonstranten tegen de veroordeling, waaronder Wim Kok, André van der Louw en Bas de Gaay Fortman.

Dienstplichtigen gaan door met demonstreren en actievoeren. De afschaffing van de groetplicht is een van de belangrijkste strijdpunten. Dienstplichtigen zijn verplicht om iedere meerdere in de rang die zij tegenkomen, op elk moment te groeten. De VVDM houdt 'Nationale Groetdagen' waarop de dienstplichtigen niet alleen hun meerderen groeten, maar iedereen die zij tegenkomen. In 1973 schaft de minister van Defensie de groetplicht in het Nederlandse leger af.

Na mijn studietijd moet ik in dienst, maar ik weiger. De 'commissie van advies inzake

gewetensbezwaren militaire dienst' vindt in de zomer van 1974 dat mijn bezwaren tegen de militaire dienst gegrond zijn. Ik ga vervangende dienst doen bij de Koninklijke Bibliotheek. Kees Vellekoop is een dienstplichtige die uitsluitend bezwaar heeft tegen het militair gebruik van atoomwapens. De commissie erkent zijn bezwaar niet. Hem wacht daarom een gevangenisstraf van 21 maanden. De Vereniging van Dienstweigeraars (VD) wil verruiming van de wet, opdat ook jongens als Kees in aanmerking komen voor vervangende dienst. Op 2 december 1974 sluiten daarom leden van VD demonstratief de toegang af tot het ministerie van Defensie. Met zeven anderen

Demonstratie voor vrijlating van Kees Vellekoop (die om politieke redenen dienst weigert), 1974. Foto: Anefo, Wikimedia.

sta ik geketend aan een ketting, zonder in het bezit te zijn van de sleutel. Niemand kan erdoor. Ook een hoge militair probeert het te vergeefs. Niet lang daarna verschijnen blauwe bussen waaruit agenten komen die ons oppakken. Een ervan heeft tot mijn opluchting een betonschaar om ons los te knippen van de ketting. Ik merk een groot verschil tussen de agenten onderling. Sommige agenten, vooral de

jongere, zijn fanatiek. De oudere zijn meer gemoedelijk en bereid tot een praatje over de actie. Na een uur te hebben vastgezet in de gymzaal van het politiebureau aan het Burgemeester de Monchyplein worden we vrijgelaten. Een boete of andere straf heb ik nooit gehad. Waarschijnlijk wordt mede dankzij de actie de wet door het kabinet-Den Uyl verruimd.

Samen met een mede-dienstweigeraar draai ik een spreekuur om voorlichting te geven aan kandidaat-dienstweigeraars in het gebouw van Release aan het Zieken. Ik sympathiseer ook met de Bond Voor Dienstplichtigen omdat deze een kritisch tegenwicht vormt in het leger. Daarom help ik mee met de colportage van hun 'Soldatenkrant' bij station Hollands Spoor op zondagavond. Soms met de uitgesproken aanprijzing "ook

voor vriendinnen van soldaten!" Voorbijgangers denken meermaals dat we een gewone krant colporteren en vragen gretig naar de voetbaluitslagen. Hadden we die bijvoorbeeld als stencil in de krant gevoegd, dan zou onze verkoop veel hoger zijn geweest.

Namens VD neem ik deel aan een Haags comité dat zich verzet tegen een leger dat uitsluitend bestaat uit beroeps-soldaten. We zijn bang dat zo'n leger een staat in de staat kan worden. Dat is in veel landen helaas het geval. Ook al zijn er in verschillende plaatsen dit soort comités; ze zijn niet succesvol geweest, want in 1997 wordt de dienstplicht opgeschort en bestaat de krijgsmacht voortaan uit beroepsmilitairen.

Koert Vrijhof
koertvrijhof@hotmail.com

Betoging voor vrijlating van Wehrmann, 12 juni 1971. Foto: Anefo, Wikimedia

van der VLUCHT GLASHANDEL v.o.f.

Loosduinsekade 175
2571 BW 's-Gravenhage
Tel: 070-3603927
info@vd-vlucht.nl
www.glashandel-vandervlucht.nl

RETRO CADEAUS • JUKEBOXEN • KLEDING • MUZIEK • ETC.

BENNIES
fifties

500M² SHOWROOM & MUSEUM
MEER DAN 25.000 RETRO ITEMS ONLINE
NAMENSESTRAAT 73 • SCHEVENINGEN
WWW.FIFTIESSTORE.NL

CUVO. Zorg voor uw uitvaart.

CUVO UITVAARTZORG ONDERDEEL VAN COÖPERATIE DE VOLHARDING

BEL BIJ EEN OVERLIJDEN OF VOOR EEN AFSpraak 070 346 95 71 | WWW.CUVO.NL

DEN HAAG EN OMSTREKEN

BRIEVENBUS

De gratis rubriek 'Brievenbus' is een zeer populaire!
Hulp nodig of wilt u een reactie plaatsen?
Mail naar redactie@dehaagsetijden.nl

Artikel Pan Sok

Wat een leuk en wel geschreven artikel van Anne Marie Boorsma en eerbetoen aan Pan Sok in De Haagse Tijden van 8 februari. Een goede fotograaf/cineast blijft altijd in de schaduw en buiten beeld; het is het plaatje dat telt en als de 'subjects' je aanwezigheid niet meer opmerken, krijg je meestal de beste beelden. Wat mijn aandacht trok in het geschrevene waren de foto's van de acteurs bij de Haagse Comedie in de jaren zestig. Omdat mijn vader Albert Verpoort (Ab) in die tijd Chef van het decor atelier

was bij de Koninklijke Schouwburg heb ik persoonlijk leuke herinneringen aan de vroege jaren zestig. Toen stond ik als tienjarig jongetje ook vaak in de coulissen, zag alle groten van die tijd hun talent uitoefenen, zoals Ko van Dijk, Merel Dresselhuis, Paul Steenbergen en Annie de Lange, om er maar een paar te noemen. Geweldig dat Pan Sok met dit artikel even in de spotlight is gezet; talentvolle mensen zoals hij worden dikwijls vergeten. Op bovenstaande foto staat mijn vader Albert uiterst links, in 1958.
Alex Verpoort

Deelnemers gezocht 'Kwetsbaar bloot tegen perfectie'

We worden dagelijks overspoeld met foto's waarbij ons een vertekend beeld van de werkelijkheid en een irreëel schoonheidsideaal wordt voorgehouden. Met het fotoproject *Naked The Hague* wil fotograaf Leon Schröder de waardering voor natuurlijke schoonheid herstellen. *Naked The Hague* laat ons gewone lichamen zien en daagt uit tot een gesprek over lichaamsbeeld. Hoogleraar psychologie Liesbeth Woertman, gepromoveerd op het onderwerp 'lichaamsbeeld', steunt *Naked The Hague* en schrijft: "We voelen ons vaak geïntimideerd door al die bewerkte beelden op Instagram die we zien via reclames. Perfectie op beeld is mogelijk, maar niet in de werkelijkheid. We zijn zo ver afgeraakt van het gewone dat het bijzonder is geworden." Schröder wil tussen januari en juli 250 deelnemers fotograferen. Hij zoekt nu nog zo'n 100 deelnemers. De foto's worden gebundeld tot een groot fotoboek en zullen bovendien in het najaar te zien zijn in een tentoonstelling. Aanmelden kan via www.NakedTheHague.nl

Handen uit de mouwen voor de reuzenberenklauw

Natuurlijk Delfland organiseert het uitsteken van reuzenberenklauwen in Delft, Rijswijk en Pijnacker. Belangstellenden die daaraan willen deelnemen worden uitgenodigd om zich op te geven via natuurlijkdelfland@knnv.nl Het is een forse klus en er zijn veel handen voor nodig om deze reus er echt onder te krijgen! Ben je graag buiten actief bezig? Help mee! Iedere plek heeft zijn eigen steekmoment en duurt maximaal twee uur. Vanaf 2 april wordt er iedere week gestoken, de deelnemers ontvangen iedere week dan ook een uitnodiging. Na inschrijving worden informatie en instructies toegestuurd. Met je spade, huid-bedekkende kleding, stevige schoenen en werk-lust zal je, zolang jouw energie reikt, een nieuwe natuurbelevens-ervaren! In deze tijd van het jaar is de reuzenberenklauw nog laag, later in het jaar is een enorme plant die 3 tot 4 meter hoog kan worden, zich met honderdduizenden zaden snel verspreidt en alle andere planten verdringt. Het sap van de plant kan, samen met zonlicht, blaren op de huid veroorzaken. Binnen Europa bestaat de afspraak dat groen- en natuurbeheerders deze plant actief dienen te bestrijden. Natuurlijk Delfland helpt hierbij.

Reactie Winters in Den Haag

Wat een aardig stuk van Ton van Rijswijk over *Winters in Den Haag* (De Haagse Tijden van 22 februari), waar ik graag op wil ik reageren. Ton noemt hierin de winter van 1963-'64. Dit moet echter zijn de winter van 1962-'63. Een winter om nooit te vergeten. Ik was van lichting 63/1 en was gelegeerd in de Elias Beeckmankazerne in Ede voor een opleiding als radiotelegrafist. Ieder weekend

TROTS

Herinneringen

Toen mijn dochters nog klein waren, woonden er in onze buurt meerdere meisjes die ongeveer net zo oud waren als zij. Daardoor hadden ze al voor ze op de kleuterschool zaten veel vriendinnetjes, met wie ze jarenlang zouden optrekken. Ze speelden in die tijd veel buiten. Zomers met z'n allen in een opblaasbadje bij een van de burens in de tuin was een feest. Toen ze wat ouder waren, werden er regelmatig leuke dingen door hen gedaan, zoals miniplaybackshows. Met verjaardagen kwam mijn doos met verkleedspullen vaak van pas, maar ze verzonnen ook wel eens zomaar iets, zoals een pyjamafeestje midden op de dag. Terugdenkend aan die leuke tijd ben ik best trots op mijn dochters én op hun vriendinnetjes van toen, die nu allemaal rond de vijftig jaar zijn. Er zal best wel eens onderling zijn gekibbeld, maar echte ruzies zijn er in al die jaren nooit geweest.

Bonnie Spaans-Barkmeijer
bonniespa@telfort.nl

Heeft u ook een TROTS en wilt u die delen met de lezers van De Haagse Tijden? Stuur uw verhaal (150-200 woorden) en foto dan naar redactie@dehaagsetijden.nl

glibberend van het station naar de kazerne. Eind februari 1963 moesten wij op een driedaags bivakcamp op de Ginkelse Heide. Inderdaad slapen met twee man in zo'n klein tentje met temperaturen van tegen de min twintig graden. Ik ben hier ziek geworden en naar de ziekenzaal van de kazerne gebracht, waar ik vijf dagen heb liggen bijkomen, want door de kou waren mijn bloedwaarden van slag. Uiteindelijk ben ik geen radiotelegrafist geworden maar soldaatschrijver bij de Milva's (het Milvakamp in Kijkduin), hetgeen voor mij als Hagenaar lekker dicht bij huis was. De Mil-

va's bestonden in 1964 twintig jaar en mijn kapitein(e) schreef liedjes en tekstjes, wat resulteerde in een soort musical. Zij had gehoord dat soldaat Van Garderen kon pianospelen en ik heb toen twee uitvoeringen van deze musical in de grote kantine van het Milvakamp mogen begeleiden. Een van de actrices in deze musical was kapitein De Gooyer, de zus van Rijk de Gooyer. Ik werd beloond hiervoor en werd bevorderd tot soldaat eerste klasse, waardoor ik de laatste twee maanden van mijn dienstdag per dag 10 centen (!) meer soldij kreeg.
Joop van Garderen

Uitgeverij De Haagse Tijden
Laan van Meerdervoort 174
2517 BH Den Haag

Ook te volgen via Facebook, Instagram, Twitter en LinkedIn.

Uitgave:

Uw krant is elke twee weken in een oplage van tenminste 65.000 exemplaren gratis af te halen op circa 360 distributiepunten in Den Haag, Zoetermeer, Westland, Delft, Midden-Delfland, Leidschendam-Voorburg, Rijswijk, Pijnacker-Nootdorp en Wassenaar.

Redactie:

De artikelen, verhalen en foto's in onze krant worden aangeleverd door onze lezers. De ingezonden artikelen zullen ook gebruikt worden op de website en onze sociale media kanalen.

Hergebruik van de artikelen en foto's is aan de uitgever. Voor de vaste columnisten geldt een andere regeling. U kunt uw verhaal insturen naar: redactie@dehaagsetijden.nl

Abonnementen

Voor € 75,00 per jaar kunt u de krant in Nederland thuis ontvangen per post. Buiten Nederland ontvangt u de krant voor € 95,00 per jaar. Een abonnement vraagt u aan via de klantenservice.

Alle uitgaves van De Haagse Tijden kunt u terug vinden op de website www.dehaagsetijden.nl/archief

Adverteren

Wilt u ook adverteren in De Haagse Tijden? Vraag naar de mogelijkheden bij Daphne Brückel of Jolanda Kraanen en bel 070-3607676 of mail naar info@dehaagsetijden.nl

Hoofdredacteur

Sanne Groeneboer
redactie@dehaagsetijden.nl

Vaste auteurs

John Vroom
Marcello & Els
Milja de Zwart
Robert Mindé

Fotografie

De Haagse Tijden heeft de moeite genomen om de rechtmatige eigenaar van de gepubliceerde foto's te vinden. Als u meent de publicatierechten te hebben, kunt u contact opnemen met de uitgever.

Vormgeving

Brückel Reclame BV

Lezersservice

De lezersservice is te bereiken van maandag t/m vrijdag van 10 - 12 uur op: 070 - 345 76 97

Oud versus nieuw

Stel, we lezen de volgende kop in de krant: 'Projectontwikkelaar introduceert nieuw winkelconcept in binnenstad van Den Haag!'. In het bijbehorend artikel staat vervolgens de tekst: 'Het nieuwe complex zal een lengte van 160 meter hebben en een breedte van 7 meter. Om hiervoor ruimte te maken, worden 34 bestaande winkelpanden afgebroken'.

Plaats met sigaretvormige lantaarnpaal

Actiegroepen

Inwoners van Den Haag die op het moment van lezen van dit bericht aan de koffie zitten, zouden zich ernstig verslikken. Krantenlezers zouden de pen-nen oppakken voor het schrijven van een ingezonden stuk en gebruikers van sociale media zouden protestberichten posten, delen en liken. Er zou minstens één actiegroep gevormd worden, want zo'n ingreep in de historische binnenstad van Den Haag tolereren we vandaag de dag niet meer.

Passage

Dit zijn de gedachten die zich vaak aan mij opdringen als ik door onze mooie Haagse Passage loop. Want in de negentiende eeuw zijn inderdaad 34 panden afgebroken om onze parel in de binnenstad te bouwen. Op 18 juli 1884 legde de jonge juf-frouw Louise Eliza Uytendoven van vier jaar de eerste steen en in 1885 kon het Haagse publiek gaan genieten van het nieuwe winkelconcept.

Ben ik nu stiekem blij dat rond 1880 de burgers van Den Haag meegaander waren dan nu? Misschien wel. Vind ik dat alle

en architecten ook nog verder terug in de tijd, zoals we in de wijk Vroondaal kunnen zien, waar Statenkwartier gekopieerd wordt. We leven in een tijd van historiserend bouwen, wat leidt tot Neo-Nieuwe-Haagse-School en Neo-neo-renaissance. Al gaat het hierbij dan wel alleen om de buitenkant van de woningen. Wie de plattegronden bekijkt, ziet dat de charmante kamers en suite met schuifdeurseparatie hebben plaatsgemaakt voor de L-vormige kamer met open keuken.

Oud en nieuw combineren

En ach ja, waarom niet oud en nieuw met elkaar combineren? Ik zou het wel jammer vinden als in het straatbeeld, ook in de binnenstad, alleen nog maar kopieën van oudere stijlen te zien zouden zijn. En ik zou niet graag hebben dat over honderd

“De Nieuwe Haagse School, een architectuurstijl die trouwens weer helemaal terug is”

afbraak en bouw van nieuwe panden zonder enige kritische benadering hun gang moeten gaan? Ik denk het niet. Want als ik afbeeldingen zie van het Huygenshuis aan het Plein, vind ik het eeuwig zonde dat dat afgebroken is en vervangen door het Departement van Justitie in neo-renaissancestijl. En bezoekers uit Dordrecht zou ik graag op de hoek van het Tournooiveld en de Lange Vijverberg het huis van Caan laten zien, op de plek waar vroeger het logement van hun stad stond.

Nieuwe Haagse School

Maar wacht, op die plek sta ik nu regelmatig de 'schoone eenheid'* van de Nieuwe Haagse School te bezingen bij de schepping van architect A.P. Smits. Een architectuurstijl die trouwens weer helemaal terug is. Een van de belangrijke aanbevelingen in de advertenties voor nieuwbouwprojecten is 'in de zo geliefde dertiger jarenstijl'. Al gaan projectontwikkelaars

jaar het oordeel over mijn tijd zou zijn: 'Toen wisten ze echt niets nieuws te verzinnen'. Op de Plaats staat de middeleeuwse Gevangenpoort in het goede gezelschap van een groot aantal negentiende- en twintigste-eeuwse gevels. En van niet de minste architecten, zoals De Wolf en Brandes. Daar zijn nu sigaretvormige lantaarnpalen bijgekomen. Hun hedendaagse vormgeving vind ik wel een aardige toevoeging, helaas is het licht dat ze in het donker uitstralen wel erg koel. Zo blijft er altijd iets te bediscussiëren.

Vindt u het ook leuk en interessant om na te denken en te discussiëren over 'oud versus nieuw'? Dan moet u zeker een keer meedoen aan een van mijn stadswandelingen of fietstours.

Jacqueline Alders
info@jacquelinealders.nl
Stadswandelingen en Fietstours in Den Haag
www.ikgidsudoordenhaag.nl

Onze Haagse Passage

Tournooiveld - Lange Vijverberg. De Nieuwe Haagse School van A.P. Smits

* *Schoone eenheid* is de titel van een prachtig boek over de Nieuwe Haagse School, geschreven door o.a. Marcel Teunissen. Nog tweedehands te krijgen of uit de Haagse Bibliotheek te lenen. Een tweede boek is nog nieuw te verkrijgen: 100 jaar Nieuwe Haagse School - de toekomst van het verleden.

AUTO HOUTWIJK
sterk in elk merk

45 KM

De veiligste brommobiel
Nu standaard ABS op de Sensation Range

Maak een proefrit:
070 - 329 70 51
Showroom & verkoop:
Zichtenburglaan 76-82

BOVAG www.autohoutwijk.nl **AUTO CREW**

Samen aan alles gedacht!

- Opbaren thuis of in een uitvaartcentrum naar keuze
- Vooraf vastleggen van uitvaartwensen
- Uw uitvaartverzorger in regio Haaglanden

070 345 48 10
Dag en nacht bereikbaar

Bautersemstraat 1, 2518 PC Den Haag
www.henning-uitvaart.nl

UITVAARTVERZORGING J. Henning

Uitvaartverzorging J. Henning anno 1885 is houder van het Keurmerk Uitvaartzorg

Seniorenhelp Nederland
Meer dan alleen verhuizen...

Vrijblijvende offerte?
BEL: 070 - 306 16 96

Senioren-verhuizing
Volledig verzorgd!

Woning-ontruiming
Huur- en koopwoning

Schilder-en kluswerk
Stofferen en behangen

Spoed-oplevering
Binnen 7 dagen leeg

de beste in VERHUZEN EN ONTRUIJEN
Seniorenhelp Nederland

www.seniorenhelp.com

novodent **Behandeling aan huis**

Een team van prothesespecialisten

Wij komen **gratis** bij u thuis voor het maken van nieuwe protheses of het corrigeren en repareren van uw huidige protheses. Met onze kennis en vaardigheden kunnen wij u perfect van dienst zijn!

• Voor het maken van nieuwe kunstgebitten
• Pasvormcorrecties en reparaties
• **Gratis** behandeling aan huis
• 75% vergoeding vanuit uw basisverzekering, 25% eigen bijdrage
• Rechtstreekse vergoeding door uw zorgverzekeraar

Enrico, Martijn, Jasper en John Jellema

Tel: 070-3555790
info@novodent.nl

Valkenboskade 466
2563 JK Den Haag
(Hoek Laan van Meerdervoort recht t.o. halte tram 3 en 12)

www.novodent.nl

BTR REIZEN www.BTRreizen.nl
055 - 5059500

Geniet van de mooiste vakanties in 2022

Riviercruises
over de mooiste rivieren

Noord-Nederland cruise
MS Azolla & MS Salvinia
6 dagen diverse vertrekkdata in 2022 va. € 575,- p.p.
Nederland & België cruise naar Brugge
MS Horizon
8 dagen vertrek 20 april & 6 okt. 2022 va. € 695,- p.p.
Over de Rijn en Moezel naar Cochem
MS Azolla & MS Salvinia
6 dagen diverse vertrekkdata in 2022 va. € 590,- p.p.

All Inclusive Busreizen
met veel extra's

Südeifel, Moezel & Luxemburg
All Inclusive Hotel Bitburg in Bitburg
5 dagen vertrek 6 juni 2022 voor € 495,- p.p.
Ontdekt de Duitse Vulkaneifel
All Inclusive Hotel Am Park in Stadtkyll
5 dagen vertrek 4 juli 2022 voor € 485,- p.p.
Het fraaie Hessische Bergland
Hotel Combecher in het Kuurstadje Neukirchen
5 dagen vertrek 22 aug. 2022 voor € 485,- p.p.

Maak uw keuze uit nog veel meer mooie riviercruises en busvakanties

Autovakanties
naar All Inclusive Hotels

All Inclusive Hotel Op de Boud ***
5 dagen Valkenburg / Zuid-Limburg va. € 246,- p.p.
All Inclusive Hotel 't Holt ***
5 dagen Diepenheim / Hof van Twente va. € 258,- p.p.
All Inclusive Hotel Gaasterland ***
5 dagen Rijs / Friesland va. € 272,- p.p.
All Inclusive Hotel Brauer ***
5 dagen Treis-karden / Moezel va. € 248,- p.p.
All Inclusive Hotel Am Wall ***
5 dagen Soest / Sauerland va. € 258,- p.p.

Autovakanties
met leuke arrangementen

Culinair hoogstandjes in Brabant
Golden Tulip Hotel West-Ende in Helmond
3 dagen het gastvrije Brabant va. € 179,- p.p.
De mooiste Fietsroutes door Friesland
Hotel Gaasterland in Rijs
4 dagen volpension voor € 169,- p.p.
Het Twentse stadje Ootmarsum
Stadshotel Ootmarsum in Ootmarsum
4 dagen halfpension voor € 180,- p.p.
Fietsen van hotel naar hotel in Brabant
van Asten naar Deurne en Helmond
8 dagen het mooie Brabant va. € 479,- p.p.

BTR Reizen heeft nog veel meer Autovakanties met leuke arrangementen en All Inclusive Hotels op de mooiste plekken in Nederland & Duitsland

055 - 5059500 - WWW.BTRREIZEN.NL

Geniet van de mooiste vakanties in 2022

Al jaren is BTR Reizen een bekende reisorganisatie in deze krant en heeft ook dit jaar weer een ruime keuze aan de mooiste vakantiehuizen.

Het hele jaar kunt u genieten van **All Inclusive autovakanties**, veelal naar gastvrije familiehotels of grotere hotels met speciale vakantiefaciliteiten, allemaal gelegen in de mooiste vakantiebestemmingen in Nederland en Duitsland. Naast de goede en volledige verzorging met logies in een comfort kamer met uitgebreid ontbijtbuifet, lunch of lunchpakket en diner, zijn 's avonds de drankjes bij de reis inbegrepen. Bij enkele grotere hotels als De Bonte Wever in Assen of Wunderland Kalkar zijn vele mogelijkheden, leuke entertainment en de drankjes de gehele dag gratis.

Ook de **All Inclusive busreizen** met veel extra's, met vertrektijd tussen 08.00 en 11.00 uur worden door vele zeer gewaardeerd, evenals de luxe touringcars met vriendelijke chauffeurs en de uitstekende verzorging in de gastvrije hotels. Iedere dag zijn er leuke uitstapjes naar interessante bezienswaardigheden waarbij de entreegelden bij de prijs zijn inbegrepen.

Nieuw zijn de **autovakanties met leuke arrangementen** voor iedereen die er een weekend of wat langer op uit wil. Hiervoor selecteert BTR Reizen goede hotels en andere accommodaties met arrangementen voor een leuk vermaak tijdens uw vakantie. Wandelen & fietsen om de prachtige omgeving te ontdekken, motor- of autorijden voor ritten door de mooie vakantiegebieden of een weekendje uit om lekker te Shoppen & Stappen, ontdek deze aantrekkelijke vakanties.

BTR Reizen heeft ieder jaar ook een ruime keuze aan **riviercruises** over Europa's mooiste rivieren. Comfortabele cruiseschepen nemen u mee in een sfeervolle ambiance voor een volledig verzorgde cruise met een mooi vaarprogramma en gepast entertainment aan boord. Tot slot heeft BTR Reizen ieder jaar een mooi programma met sfeervolle auto-, bus-, riviercruise- **Kerst- en Nieuwjaarsreizen**.

Vakantieplannen?
Zie www.BTRreizen.nl of bel
055-5059500 voor informatie en gratis reisbrochure.

BTR REIZEN

Mijn beginjaren in Morgenstond

Het artikel *Mijn jeugdijaren in het Haagse* van Harry Daudt (De Haagse Tijden van 14 december 2021) deed mij zo terugdenken aan mijn begintijd in Morgenstond. Mijn ouders woonden destijds in bij opa en oma op de Valkenboskade. Zoals toen gebruikelijk was, heerste er ook toen al woningnood. Eigenlijk is er dus niet veel veranderd.

Mijn geboorte in april 1952 was de aanleiding om groter te gaan wonen. Dat kon in de Tubbergenstraat, waar we een driekamer portiekwoning kregen. Van het begin herinner ik mij natuurlijk niet veel. 's Zomers speelden we achter in de gemeenschappelijke tuin. Dan werden er tentjes van lakens over een bezemsteel gebouwd. Op warme dagen werd er een teil in de tuin gezet die vanaf het balkon met de slang werd gevuld. Dat was ons spetterbadje. In de winter had iemand op de hoek een echte iglo gebouwd. Heel spannend om in te kruipen!

Dan mijn eerste Sinterklaasherinnering. Met opa en oma werd bij ons thuis al een soort surprise-avond gehouden die me lang zou heugen. Ik pakte een cadeautje uit, waar een kaplaars met stront onder de hak in zat. Blijkbaar had ik weer eens in de hondenpoep getrapt, stond in het gedicht. Ook toen al had je last van poep op de stoep. In de laars zat het cadeau, maar eerst moest ik een hap 'poep' eten. Ik huilde dat ik dat vies vond en dit niet wilde. Maar zoals toen nog gewoon was, moest je gehoorzamen. Uiteindelijk nam ik een hapje en bleek het ontbijtkoek te zijn. Dit was de humor van mijn opa. Ook oma had humor. Zij had voor mijn vader een grote aardappel ingepakt. Mijn vader had daarentegen niet veel humor en gooide de aardappel later over het balkon. Enige dagen daarna vroeg oma hem of hij het tientje in de uitholling nog gevonden had. De

aardappel werd gezocht, maar nooit gevonden.

Mijn kleuterschool was de Morgenster. Ik ging er niet graag heen, omdat ik nooit met de mecano mocht spelen. Altijd waren er twee jochies mee bezig en ik mocht nooit meedoen. Mijn moeder bakte altijd de lekkerste appeltaarten, kruidkoeken en arretjescake. In mijn beleving was ze altijd aan het bakken of naaien. Wanneer zij bakte, mocht ik de mixer en pan uitlikken. Of ik kreeg overgebleven deeg, waar mijn

men. Van oude kleding naaide ze heel mooie moderne pakken. Ik herinner me een stoer matrozenpak met een fluit.

Als de melkboer kwam ging ik met mijn kroes mee naar beneden. Hij schonk er melk met een dikke roomkraag in, heerlijk vond ik dat. Veel beter dan de lauwwarme schoolmelk die we in de Tinaarlostraat kregen. Daar stond het kratje altijd tegen de verwarming en het laatste, warmste flesje was standaard voor mij. Daar gruwde ik zo van.

Ook wij riepen: "katholieken elastieken, protestanten olifanten" en zij tegen ons: "openbare klapsigaren"

buurjongetje en ik balletjes van maakten. Die aten we dan weer in het portiek rauw op, lekker vonden we dat! Hij heette Edward en we speelden vaak in het portiek en in de kelder. Of in de bosjes voor de deur, waar we ons toen nog in konden verstoppert.

We hadden het niet breed en mijn vader was een praktisch man en hij was zuinig. Toen opa overleed moest ik zijn pyjama, waarin hij overleden was, afdragen. Daar heb ik best een trauma aan overgehouden. Net als met de krappe schoenen, waar de punten van af werden gesneden. Mijn vader zei dan: "Zo, nu heb je sandalen en kan je naar school." Mijn moeder was coupeuse en (ver)maakte onze kleren zelf. Gelukkig hoefde ik mij daar niet voor te scha-

Als we naar school liepen moesten we de drukke, gevaarlijke Leyweg oversteken. Er waren altijd klaar-overs met hun spiegelei; pas als ze het verkeer stil gefloten hadden, mocht je oversteken. In de Tinaarlostraat had je drie scholen naast elkaar. Ook wij riepen:

"katholieken elastieken, protestanten olifanten" en zij tegen ons: "openbare klapsigaren". Zo ging dat toen. Op onze school waren er veel dieren. Op het plein liepen kippen, eenden, konijnen en duiven rond. In de klas hadden we hamsters en goudvissen, die we om beurten mochten verzorgen. Op de een of andere manier kwam ik nooit aan de beurt, maar behulpzaam als ik was, zou ik de juf verrassen. Op eigen houtje in de pauze verschoonde ik de vissenkomp in het fonteintje. Maar toen ik terugliep naar de tafel... U raadt het al; glipte hij uit mijn kinderhandjes, brak in stukken en de vissen spartelden op de vloer. Net toen ik ze in de wasbak deed, kwam de juf binnen. En boos dat ze was! Ze was altijd boos op mij. Net als die keer dat ik de hamsters in hun looprad deed en hard rondraaide. Ze lagen altijd te slapen en ik zag ze nooit rennen. Wist ik veel dat het nachtdieren waren.

Later kweekte mijn vader zelf hamsters voor de verkoop. De kelder stond vol kooitjes op planken. Veel mensen kwamen langs om ze te kopen, maar dit terzijde. Op school kreeg je als je jarig was een duivenet met datumstempel. Behalve ik, ik was te stout en ze raadden mijn ouders aan een andere school te zoeken. Dat al in de eerste klas van de lagere school. Toen kwam de bouwerij op de Leyweg waar je fijn in kon spelen. Maar niet lang, want gelukkig voor mij gingen we verhuizen naar Voorburg; het huis was te klein geworden na de komst van een broertje. In Voorburg kregen we elk een eigen kamer. Mijn broertje zelfs met een balkonnetje aan de voorkant. Ik ging daar naar de Van Rooyenschool, waar ik het meer naar mijn zin kreeg. Ook daar was het altijd hommeles met de buurschool Prinses Irene.

Tot zover mijn vroege Haagse herinneringen. Later ging ik naar de PAROVO aan de Diamantlaan en ik werd leraar op de ITO Zeezwaluwhof. Daar heb ik tot mijn pensioen kennisgemaakt met vele roemruchte Haagse families. Inmiddels waren we, net als zoveel Hagenezen, in Zoetermeer gaan wonen. Volgend jaar verhuizen wij naar België, maar in mijn hart blijf ik altijd die oude Hagenaar.

Ernst Hoddenbach
ernsthoddenbach@gmail.com

Ik op de Tinaarloschool

Tinaarlostraat, school op de hoek van de Leyweg, 1955. Foto: Dienst voor Stadsontwikkeling en Volkshuisvesting, collectie HGA.

Leyweg gezien van de Tinaarlostraat (l.) richting Meppelweg, 1964. Foto: Dienst voor de Stadsontwikkeling, collectie HGA

Van Gogh in Den Haag

Gewoonlijk verschijnt een bespreking van een boek kort na het uitkomen daarvan. Deze keer wil ik iets vertellen, lang na het eerste verschijnen van het desbetreffende boek. Wellicht heeft zo'n bespreking van dit boek al eerder plaats gevonden, maar ook als de bespreking een heruitgave als grondslag heeft, is die nuttig. Immers, de rechtgeaarde bejaarde (oud-)Hagenaar verlangt er voortdurend naar om foto's, tekeningen, schilderijen te zien en daarover uitleg te lezen en te vernemen hoe zich dat allemaal heeft ontwikkeld.

Hoe hebben zijn of haar ouders, grootouders of nog verder terug in dat oude 's-Gravenhage geleefd, gewoond, gekerkt en gewerkt? Hoe en waar werden zij bij ziekte en ouderdom verpleegd en verzorgd? Hoe en waar werden ze opgeleid? En nog veel meer van dat soort vragen. Er bestaan zeker dozijnen bronnen voor deze kennis, zoals

boeken, musea, films, enz. Ik noem alleen maar *Wandelingen door oud Den Haag* door Johan Schwencke, uitgegeven in 1965, ruim driehonderd bladzijden (A5-formaat) in 10-pts letter met dozijnen platen. Maar wie begint er tegenwoordig nog aan zo'n boek? Daarom bespreek ik hier graag het opnieuw verschenen boek: *Van Gogh in Den Haag*.

Bij toeval heb ik dit boek, mogelijk eerst uitgegeven in 1973, (her)ontdekt in A4-formaat met ruim tweehonderd bladzijden en met bijna tweehonderd paginagrote en veel kleinere afbeeldingen van Den Haag en enkele (voormalige) gemeentes, zoals Voorburg en Rijswijk. Ik vond het boek voor een heel lief prijsje in de totaalopruiming van de boekhandel in mijn

dorp. Dat was alweer een tijd geleden wegens sluiting van de boekhandel (heel jammerlijk voor de onderneemster Jannie, en trouwens ook voor het hele dorp). Maanden heb ik het eerst nog laten liggen, nog nieuw en ongelezen. Pas toen ik het boek echt goed ging bekijken en lezen, bleek mij hoe mooi het is; de overvloedige verzameling van

“Het gebruiksgemak is opvallend”

kunstuitingen van Van Gogh en tijdgenoten, voornamelijk van de Haagse School. Maar het is ook nuttig voor de lezer die er zelf achterheen wil om in de stad en omgeving plaatsen te bezoeken, waar die kunstuitingen ontstaan zijn en waar de kunstenaars hebben gewoond en gewerkt.

Tekening Hoek Prinsessegracht/Herengracht, Van Gogh Museum, Amsterdam

Het gebruiksgemak is opvallend. Want ongeveer een derde van het boek stelt de eigenaar in staat op de fiets of wandelend een route te volgen, of een deel daarvan, door het oude centrum van de stad en omgeving, zoals Scheveningen of Loosduinen. Gebruikmakend van wat bekend is over het (zes jaar) wonen en werken van Vincent

Roelofs, Maris en vele anderen. De afbeeldingen van schilderijen, tekeningen en schetsen van Van Gogh zelf zijn in de meerderheid. Vaak gaan afbeeldingen gepaard met hedendaagse of wat oudere foto's van de plaatsen van zijn werk (ook wel van andere kunstenaars), zodat de lezer zelf veranderingen kan vaststellen. Maar de lezer treft er ook veel schilderijen, aquarellen, tekeningen en schetsen aan van Van Gogh, die hij elders in Nederland heeft gemaakt en natuurlijk óók in Frankrijk.

Nieuwsgierig geworden? Zoek het boek dan vooral op en laat u verwonderen!

Gerard Verhaar
gverhaar@planet.nl

GEPENSIONEERD MAAR NOG NIET UITGEWERKT?!

Voor een goede relatie zijn wij op zoek naar gemotiveerde mensen die op **projectbasis in de regio** huis-aan-huis lokale heffingen willen controleren.

WIJ VRAGEN:

- Communicatieve vaardigheden;
- Goede beheersing van de Nederlandse taal;
- Computervaardig;
- In bezit van auto en rijbewijs B;
- Per project 3 dagen per week, 5 uur per dag beschikbaar.

WIJ BIEDEN:

- Een marktconform salaris;
- Veel vrijheid en zelfstandigheid;
- Flexibele werkdagen/-tijden.

BENT U GEÏNTERESSEERD?:

Mail uw CV of contactgegevens naar info@jobrent.nl. Voor meer informatie kunt u contact opnemen met Marijke Kuindersma, op telefoonnummer: 088-600 74 50. (Afwezig op woensdag)

‘Onder het genot van een lekker Haags bakkie...’ Nu een heerlijk cadeau bij een abonnement op De Haagse Tijden!

Neem een abonnement op De Haagse Tijden
en haal een heerlijke Haagsche Kakker
op bij Bakkerij Hessing.

JA, ik neem een abonnement of geef er een cadeau. U ontvangt dan iedere 14 dagen de krant in de brievenbus. Ik maak het bedrag over op NL08 RABO 0129 9222 93 t.n.v. Brückel Reclame BV

Stuur de bon in een gefrankeerde envelop naar: De Haagse Tijden
Laan van Meerdervoort 174
2517 BH Den Haag
of mail alle gegevens naar: dehaagsetijden@bruckel.nl

Uw naam: _____
Telefoon: _____
E-mailadres: _____
Naam ontvanger: _____
Straat + huisnr.: _____
Postcode + Woonplaats: _____

- ☐ Halfjaarabonnement Nederland € 40,00
☐ Jaarabonnement Nederland € 75,00
☐ Jaarabonnement buitenland € 95,00

Deze actie is alleen geldig voor abonnementen afgesloten tot 18 april 2022.

Vroem, Vroom...

In elke editie van De Haagse Tijden stapt autojournalist John Vroom weer even in een auto die vroeger door Den Haag reed.

Lancia Delta

Lancia is altijd een chique Italiaans auto-merk geweest met fantastisch gestileerde modellen, zoals de Flaminia, Fulvia en Flavia. Mooie Sedans, maar met name de door PininFarina getekende Coupés en Cabrio's. In 1969 werd dit merk overgenomen door het Fiat-concern en werden de modellen wat commerciëler en bedoeld voor een breder publiek, maar het bleef gelukkig toch een wat exclusief merk, met de Thema, Thesis en Kappa.

Begin 2000 bleven er nog maar een paar modellen over, zoals de Delta, Lybra en de Ypsilon. Tot het doek voor dit merk in Europa viel in 2014, toen Fiat besloot dat alleen de Ypsilon nog in Italië zou worden verkocht. Zó jammer, maar gelukkig hebben we de herinneringen nog. Zoals die aan de Lancia Delta uit 1979. Je ziet ze zelden nog. Hoogstens de HF Integrale uitvoering, u weet wel, de super sportieve uitvoering die erg succesvol was in internationale rally's. Maar terug naar de standaard Delta. Een toch wat apart gestileerd model, waarbij je de begin jaren tachtig zo populaire, vierkante 'look' herkende. Een vormgeving die je zowel aan het exterieur als het interieur aantrof.

Onder de motorkap lag een vier cilinder lijnmotor met 1300 cc en 75 pk en werd aangedreven met een vier versnellingsbak met als optie een vijf-bak. Afgezien van de wat hoekige vormgeving was de Delta een elegante, slanke verschijning. Hij was getekend door Giorgetto Giugiaro die ook de Alfa Sud en de Fiat Uno tekende. In 1980 won de Delta de 'Auto van het Jaar' verkiezing. Maar even terug naar het exterieur. Zoals gezegd was de designformule voor die tijd hoekig. En dat begon bij de Delta met het frontje. Een grote, smalle rechthoek met daarin rechthoekige knipperlichten, rechthoekige lampunits en een fraaie, elegante chroom omlijste, rechthoekige grille met het exclusieve

Lancia-logo. Platte motorkap en aan de achterkant een schuin naar beneden aflopende lijn, resulterend in een korte kont. Opvallend aan de portieren waren de rechthoekige designershandgrepen. Ik kan mij nog goed herinneren dat ik een proefrit maakte met deze nieuwe Delta bij Lancia-dealer Fred Menken aan de Rijksweg in Wassenaar en wat mij direct opviel in het interieur was de aandacht voor detail. Geheel in lijn met de hoekige designformule was ook het dashboard zo ontworpen, maar wel met een aparte vormgeving. Achter

het lekker dikgerande stuur, dat voor mij iets te hoog en te plat lag ondanks de verstelbaarheid, een rechthoekige unit opgebouwd uit vier vierkante infometers voor onder andere de benzinevoorraad, en daarnaast twee grote vierkanten met de snelheidsmeter en de toerenteller. In het midden een verticale rechthoek, die iets meer naar voren was geplaatst, met bovenin een rij van zeven vierkante drukknoppen en daaronder een verzameling van horizontaal geplaatste schuiven en draaischijfjes voor de verwarming en ventilatie.

Een designersdroom lijkt mij en daarnaast een rechthoekig handschoenenkastje. Mooie details waren de vormgeving van de stoelen en verstelbare hoofdsteunen, het handschoenenkastje met daarin verlichting en een ijdelheidsspiegeltje, het design van de handgrepen boven de portieren, het digitale klokje boven de achteruitkijkspiegel en de smalle ventilatiestrook in de portieren om de ramen te ontwasemen. Een bijzonder elegante Italiaan!

John Vroom
johnvroom@planet.nl

Beauties of the Sixties (73)

John Vroom (autojournalist)

In de jaren '60 waren vrouwen en auto's nog onlosmakelijk met elkaar verbonden in promotie- en reclame-uitingen en geven nu een nostalgische blik op het tijdsbeeld van toen.

Hoe gelukkig ziet Céline eruit! Een magisch moment, dat mij doet denken aan de song *This Magic Moment* van Ben E King en The Drifters, uit 1960.

Aan de slag bij De Nederland

Veel herinneringen kwamen boven toen ik het artikel van Jacqueline Alders las over het kantoor van de Nederlanden van 1845 aan de Groenhovenstraat (De Haagse Tijden 2021, nr. 13). Mijn eerste baan was namelijk ook in dat bijzondere kantoorgebouw. Jacqueline Alders gaf een uitgebreide beschrijving van deze fraaie schepping van Berlage. Ik wil u graag iets vertellen over mijn ervaringen van destijds als employee. Gaat u mee naar binnen?

In juni 1960 had ik, met diploma HBS-A op zak, gesolliciteerd bij de Levensverzekeringen-tak van de Nederlanden van 1845. Interne opleidingen waren daar het hele jaar door mogelijk, maar per 1 september startte een speciaal klasje voor schoolverlaters met diploma HBS of gymnasium. Ik genoot nog eenmaal van een lange zomervakantie zoals ik die in mijn schooltijd gewend was, daarna zou ik het met veertien of vijftien dagen per jaar moeten doen.

Bij binnenkomst via de entree aan de Groenhovenstraat kwam men in een zeer ruime hal met een fraai glazen plafond. Opvallend vond ik de vele pilaren in die ruimte, met links en rechts zicht op bureaus van het kantoorpersoneel. Aan de rand van de hal een aantal kamers; in een daarvan moesten we maandelijks ons loonzakje ophalen. Als medewerker ging je meestal via de fietsenkelder naar binnen - de fiets was in die tijd het meest gebruikelijke vervoermiddel. Net als bij de entree kwam je elders in het gebouw vooral veel grote open ruimtes tegen, een soort kantoorruimten avant la lettre, hier en daar onderbroken door glaswanden. Gangen waren er vrijwel niet; de bureaus waren zodanig geplaatst (in rijen achter elkaar) dat er een soort looproute was vrijgehouden. Er waren meerdere trappenhuizen, maar om opstoppen te voorkomen, waren er regels voor het gebruik aan het begin van de lunchpauze en het einde van de werktijd. De liften waren in principe bestemd voor het hogere personeel of voor bezoekers.

Mevrouw Brandsma onderrichtte jarenlang nieuwe medewerkers in de eerste basiskennis van het levensverzekeringsbedrijf. Onder haar

leiding ging ik vanaf 1 september 1960 in een groepje van tien nieuwelingen een week naar een klaslokaaltje en zou daar in de loop van die maand nog een paar keer terugkomen. Doordat mijn medecursisten ook pas van school kwamen, brak dat meteen al een beetje de spanning. We leerden allereerst een van oorsprong Deens woord: 'deckel'. Met dat woord werd de dossiermap aangeduid waarin, na toekenning van een polisnummer, alle stukken werden verzameld die betrekking hadden op de nieuwe verzekering. Na die eerste maand kreeg ik een vaste plek bij 'Nieuwe Polissen' in een grote ruimte op de begane grond, waar ook de afdeling Collectieve Polissen was onderbracht. Links (vanaf mijn werkplek) had je de Raamweg, rechts afdeling wiskunde. Procuratiehouder Peters (chef van meerdere afdelingen) had een eigen kamer met grote ramen, waardoor hij alle medewerkers goed in de gaten kon houden. 's Morgens stond hij vaak bij de deur standjes uit te delen. Als je dan dacht nog net op tijd te zijn kreeg je te horen dat je te laat was, want bij aanvang van je werktijd (om 8.15 uur) diende je al achter je bureau te zitten en aan het werk te zijn begonnen. Pal voor de kamer van Peters stonden er

"Ik was ineens 'juffrouw Barkmeijer' geworden"

bureaus voor de souschef en de jongste bediende. Dan vier of vijf rijtjes van zes bureaus naast elkaar, waar mijn collega's en ik zaten. Op de souschef (Huizer), jongste bediende (Ton) en soms cursisten bij mevrouw Brandsma na, werkten op mijn afdeling alleen vrouwen; de meesten tussen de twintig en dertig jaar.

Groenhovenstraat 2, hal van het gebouw van 'De Nederlanden van 1845' in oorspronkelijke toestand. Foto: collectie HGA.

De Sinterklaasviering in 1960 op mijn afdeling met de koffiewagen.

elkaar wel bij de voornaam, maar verder was ik ineens 'juffrouw Barkmeijer' geworden; wel even wennen als je een meisje van net zeventien bent!

Collectieve Polissen, waarmee we onze werkruimte deelden, was een veel grotere afdeling. Daar werkten zowel mannen als vrouwen, van uiteenlopende leeftijden. Hun bureaus stonden net andersom zodat de twee afdelingen naar elkaar keken. Ik bofte dat ik bij Nieuwe Polissen

meteen bij de meest ervaren collega's kwam te zitten. Van Wil Allon, Mies Sedee en Tineke Pijnappels heb ik veel nuttige tips gekregen. Juffrouw Van Noort was ons groepshoofd, een lieve dame die naar mijn idee niet zo ver van haar pensioen af was. Mijn rijtje werkte aan polissen met de hoogste verzekeringsbedragen (vanaf 20.000 gulden). Eind decem-

Boven: Ikzelf, 'juffrouw Barkmeijer' in 1961. Onder: Na...

anden van 1845

'De Nederlanden' van 1845. Affiche van H.J.M. Walenkamp, collectie HGA.

ber was er overwerk, omdat er om fiscale redenen vóór het nieuwe jaar nog snel polissen werden afgesloten. Van een grote verzekeringsagent kregen mijn collega's en ik een doos bonbons als extra waardering voor onze inzet. Zomers kon het daarentegen soms heel rustig zijn. Als er echt geen werk voor ons was moesten we 'deckels' uit het archief laten komen en dan net doen alsof we aan het werk waren. De procuratiehouder wilde voor zijn collega's van andere afdelingen niet weten dat er niets te doen was!

Roken was in die tijd nog heel gewoon, opvallend was het

"Typefoutjes waren uit den boze."

daarom dat er bij de 1845 niet gerookt mocht worden vóór half elf. Doordat alle rokers daardoor exact om 10.30 uur een sigaret opstaken zag het dan al gauw blauw van de rook. Voor sommige collega's duurde dat wachten te lang; ze gingen dan stiekem een sigaretje roken op het toilet. Er was een grote toiletruimte waar je ook gezellig kon kletsen. Als de chef zag dat er te veel lege plekken op de afdeling waren, werd ik er vaak op uit gestuurd om de dames uit die toiletruimte te

halen. Half elf was ook de tijd dat de koffieuffrouw rondging met een grote koffieketel op een wagentje. Als de procuratiehouder een bezoeker had, werd ik soms naar de kantine gestuurd om verse koffie te halen. De kantine was op de bovenste verdieping (waar ook een groot dakterras was), uiteraard maakte ik dan wel gebruik van de lift. Als sinterklaassurprise voor een collega is het wagentje van de koffieuffrouw een keer op ware grootte nagemaakt. Begeleid door een

gitaar werd een bijbehorend gedicht gezongen, waarvan we het refrein allemaal konden meezingen.

De polissen werden toen natuurlijk nog op eenvoudige schrijfmachines getikt. Aan het einde van een regel moest je een hendeltje overhalen om naar de volgende regel te gaan. (Herinnert u zich de typewriterssong nog? Nog steeds te beluisteren via internet.) Er zat een lint op die schrijfmachines dat je regelmatig moest vervangen. Een aantal keren per jaar kwam een onderhoudsmonteur de schrijfmachines schoonmaken, want zo'n polis diende er perfect uit te zien. Typefoutjes waren uit den boze. Heel voorzichtig konden we nog wel

Rywiël-verzekering De Nederlanden van 1845. Affiche: Willy Sluiter, collectie HGA.

eens met een speciaal gummetje een enkele foute letter vrijwel onzichtbaar verbeteren, anders moest je een nieuw polisblad halen. Heel vervelend, want daar zat toentertijd een voorgedrukt belastingzegel op, dus dat ging niet zomaar. Die gezegelde polisbladen moesten goed geregistreerd worden. Na opmaak van de polis werd ons werk nog enige malen zorgvuldig gecontroleerd voordat

de procuratiehouder er zijn handtekening onder kon zetten. Eerst werd met een collega de getypte tekst 'tegen gelezen', daarna was er een controle door het groepshoofd en ten slotte door de souschef. Ook alle berekeningen werden nogmaals gemaakt. Zelfs nadat de getekende polissen aan de verzekeringsagenten waren verzonden, konden de deckels nog niet in het archief worden opgeborgen. Er moest eerst op een andere afdeling nogmaals een laatste controle achteraf plaatsvinden.

In het sousterrein, waar ook de fietsenstalling zich bevond, waren de zeer uitgebreide archieven. Heel wat scholieren hebben daar een vakantiebaantje gehad. Mijn zus Renée heeft er in 1961 drie weken gewerkt. Ze verdiende in totaal twintig gulden en kon daarmee precies een elpee van de Everly Brothers kopen. Ik ontving zelf 140 gulden per maand als aanvangssalaris. Enige jaren na mijn huwelijk ontdekte ik dat ook mijn eega er als scholier enige weken heeft doorgebracht.

Met mijn verhaal heb ik geprobeerd een sfeerbeeld te geven van het leven op een groot kantoor rond 1960. Hoewel ik met plezier heb gewerkt bij de 1845, besloot ik na twee jaar levensverzekeringen toch om De Nederlanden vaarwel te zeggen en op een wat breder vlak nieuwe ervaringen te gaan opdoen.

Bonnie Spaans-Barkmeijer
bonniespa@telfort.nl

het eindexamen ging ik met zus Renée met de trein vijf dagen naar Boppard aan de Rijn

NP Hetty en Bep XL

Meta-realisme, een miskende stroming in de Haagse beeldende kunst

Begin jaren zeventig van de vorige eeuw trokken in Den Haag zeven beeldende kunstenaars enkele jaren met elkaar op onder de naam meta-realisten, een kunststroming waarin – kortgezegd – een idee, (dag)droom en werkelijkheid samenvloeien tot een nieuw, als het ware betovert universum. Dit onder andere als reactie op de abstracte (Cobra)-kunst van die jaren. Deze kunstenaars grepen tevens terug op de verwaarloosde techniek van het zogenaamde fijnschilderen. Voortrekker en bekendste van deze stroming was de al wat oudere Johfra Bosschart (1919-1998).

Een van de andere zes was Frans Erkelens, degene over wie deze tekst overwegend zal gaan. Frans werd geboren in 1937 te Bandoeng, in het voormalige Nederlands-Indië. Na een veelbewogen jeugd (in het Jappenkamp, Australië, Nieuw-Zeeland, Indonesië) belandde hij als jongen in 1947 in Den Haag. Hier zou hij, na het lyceum, zijn opleiding aan de Koninklijke Academie voor Beeldende Kunsten in 1969 cum laude voltooien. In het begin werkt hij naar de heersende mode van de naoorlogse jaren abstract/non-figuratief. Maar al gauw is hij zich op realistischer werk gaan toeleggen – hij ontwierp grammofoonplatenhoezen voor Polydorm, schilderde kerkranken, toneeldecors voor het Nederlands Dans Theater, als ook een serie schilderijen bij een cabaretoprogramma van Herman van Veen.

Behalve kunstschilder was Frans ook etser, lithograaf en tekenaar. Bovendien beheerde hij een tijd de galerie Orez, in de Haagse Javastraat, waar ook zijn eigen werk te zien was. Later zou hij als leraar een kwart eeuw verbonden blijven aan de Haagse Koninklijke Academie. Na het verschijnen van het boek *Meta-Realisten, symboliek bij Nederlandse schilders* in 1974, kreeg deze kunststroming ook opeens een zeer welkome landelijke bekendheid, en dit nog wel ondanks de niet altijd lovende recensies in de kunstpers van die tijd.

Ik ga nu op bezoek bij Jan van Veldhoven, die - sinds hij vanaf 2000 het werk van Frans Erkelens ging verzamelen - zodanig met de kunstenaar bevriend raakte, dat zij onder andere samen een aantal reizen naar Indonesië hebben ondernomen. Jan vertelt mij, onder het tonen van zijn verzameling, de nodige wetenswaardigheden over zijn wijlen vriend Frans. Bijvoorbeeld dat Frans in zijn leven maar liefst ruim drieduizend kunstwerken van zijn hand de deur uit zag gaan. Exposities van zijn werk waren er van begin af aan in galeries over de gehele wereld, van Den Haag tot Madrid, van New York tot Frankfurt. Op een expositie in de Nieuwe Kerk te Amsterdam ontmoette hij een zeer geïnteresseerde koningin Juliana en ook prinses Irene toonde belangstelling

voor zijn bijzondere kunst. In 1973 was Frans een van de 26 kunstenaars die werden uitgenodigd een portret van onze koningin te maken; zij vierde in dat jaar haar 25-jarig jubileum als vorstin.

Jan vertelt mij over de stadia van ontwikkeling van de kunst van Frans Erkelens. Zoals de geestelijke invloed van de zogenaamde Rozenkruizers op zijn vroege werk en hoe hij, geïnspireerd door Joodse en mythologische motieven, van die indrukken hele series zou gaan schilderen, die later weer werden opgevolgd door

Indonesie, 2004

Thaise en Indonesische, veelal religieuze, onderwerpen. Frans noemde Indonesië zijn 'moederland', wat niet alleen naar zijn geboortegrond verwijst, maar ook zijn geloof in de 'oergod' benadrukt, die naar zijn stellige opvatting vrouwelijk moet zijn. De legende van Kajeng Ratu Kidul (vorstin van de Zuidzee) staat daarbij centraal. Titels als *Engel van de Zuidzee* en *Redder der mensen stammen* daar van af.

Het jaar 2000 trad Frans Erkelens met 'een lach en een traan' tegemoet. Een nieuwe reeks werken zag het licht, geïnspireerd rond het thema clown. Toen mijn gastheer Jan van Veldhoven op een goede dag in Klein Seinpost op Kijkduin met dit werk kennismakte, raakte hij er zo enthousiast over dat er in hem een verzamelaar van Frans' werk geboren werd. Tot Frans' overlijden in 2016 bleef Jan trouw met hem bevriend.

Onderweg

Clown, 2004

Zoals hierboven reeds gezegd, was de kritiek op het werk van de meta-realisten op zijn zachtst gezegd nogal divers. Vooral in het begin reageerden de museum-directeuren en critici uit de kunstwereld nogal zuur, terwijl het grote publiek daarentegen er juist door werd aangesproken. In onze Nederlandse musea zal men dan ook nauwelijks werk van deze kunstenaars aantreffen, met uitzondering van het landelijke Groningse Ulrum, waar Johfra Bosschart in een 'eigen' museum, genaamd De Eenhoorn, een blijvende plaats heeft verworven. Tot slot wil ik nog enkele citaten over deze kunststroming in de loop der jaren uit met name de Nederlandse pers met u delen:

"Frans Erkelens, een penseel dat ont-ploft." (Noord-Hollands Dagblad, 1972); "Metarealisme meesterlijk, maar top-zwaar van pretenties." (Noord-Hollands Dagblad, 1974); Frans Erkelens, kunstenaar tussen twee culturen." (Haags Straatnieuws, 1997).

Tijdens het bewonderen van Jan van Veldhovens verzamelde schilderijen, waarbij we een selectie maakten ter illustratie van dit artikel, verklapt Jan mij dat er gedurende de maand mei te Schipluiden een expositie zal plaatsvinden, op het landgoed Op Hodenpijl, bestaande uit een keuze uit Jan zijn verzameling van het werk van Frans Erkelens. Meer informatie hierover kunt u vinden op de website www.ophodenpijl.nl. Op de zondagen 8, 15, 22 en 29 mei geeft Jan van Veldhoven een lezing over deze Haagse kunststroming.

Theo van der Wacht
twacht@casema.nl

Voor het schrijven van deze tekst heb ik de volgende literatuur geraadpleegd: *Meta-realist* (1974) van Hans Steehouwer en *Oude meesters van morgen* (2000), De Daan Enneking Collectie

Marcello en Els (W)eten Wat Lekker Is

GARUDA'S Nasi Rames by Ron Blaauw

We gaan nasi rames maken volgens het recept van Garuda. Wikipedia zegt het volgende over dit gerecht: “Nasi rames is tijdens de Tweede Wereldoorlog bedacht door de Indische ‘Tante Truus’ in het Japanse interneringskamp Bandung, waar zij chef van de gaarkeukens was. Hier werd het geserveerd onder de romusha’s als een bordje rijst met voedzame groenten, wat vlees en sambal. Volgens eigen zeggen zou de eigenlijke benaming moeten zijn: nasi remus (verkruidelde rijst). Na de repatriëring naar Nederland bracht zij dit recept mee en introduceerde het voor het eerst in Haarlem en later in haar eigen restaurant Oud-Indië in Den Haag. Daarna werd het een begrip, niet alleen onder de Indische gemeenschap, maar later ook in Indonesië (daar bekend als Nasi Campur) en in Suriname. Ook namen vrijwel alle Indische en Chinees-Indische restaurants nasi rames in hun menu’s op. In de kookboeken voor Indische recepten van voor de Tweede Wereldoorlog zal men tevergeefs zoeken naar het recept van nasi rames.”

De rijst:

- 300 gram gestoomde rijst
- 2 stuks ui of 5 sjalotten
- 2 fijngesneden tenen knoflook
- 2 eetlepels sambal oelek
- 1 flink stuk trassi
- 4 eieren
- zonnebloemolie
- ketjap manis

1. Verhit olie in een wokpan, voeg de ui/sjalot en de knoflook toe en laat deze langzaam bakken

2. Voeg de sambal en de trassi toe

3. Voeg de eieren toe en roerbak het geheel

4. Voeg de rijst en een scheut ketjap manis toe. Nog even roerbakken.

Zeebaars Sambal Dabu

- 2 zeebaarsfilets
- 3 gesnipperde sjalotjes
- 4 stuks rode peper (gesneden in dunne ringen)
- 3 stuks groene peper (fijn gesneden)
- 3 eetlepels sambal oelek
- 2 limoenen (zest en sap)
- 6 cherry tomaatjes in de helft gesneden
- 200 ml zonnebloemolie

1. Verhit de olie en bak de sjalot en sambal

2. Voeg alle peper toe

3. Gesneden cherry tomaat toevoegen

4. Limoenzest en sap toevoegen

5. Bak de zeebaars in ongeveer 6 minuten goudbruin en gaar

6. Serveer de vis en garneer met de sambal dabu

Toemis tempeh en tahu Kecap pedas

- 200 gram tempeh (gesneden in blokjes van 1 cm)
- 200 gram tahu (gesneden blokjes van 1 cm)
- 3 sjalotjes (dun gesneden)
- 6 bladen kafir limoen
- 3 gekneusde serehstengels
- 15 cm Laos (dun gesneden)
- 4 groene pepers en 3 rode pepers (grof gesneden)
- 200 ml ketjap manis
- 2 eetlepels sambal oelek
- 300 ml zonnebloemolie

1. Verhit de olie en bak de tempeh en tahu tot goudbruin

2. Voeg de sjalotjes en de kruiden toe

3. Voeg de sambal toe

4. Voeg de ketjap manis toe

5. Laat sudderen op laag vuur zodat de smaak goed kan intrekken. Breng op smaak met zout en peper.

LET OP 1 Wij hebben de hoeveelheden pepers en sambal drastisch naar beneden bijgesteld.

LET OP 2 Wij hebben de tahu en tempeh eerst gefrituurd in een ruime hoeveelheid olie en daarna uit laten lekken. Vervolgens ketjap manis en water toegevoegd.

Selamat makan!

HAAGSE GELUIDEN

Haagse Geluiden gaat over Haagse muziek, dansgelegenheden, muziekwinkels en platenzaken in de jaren '50, '60 en '70.

(De) Rainman

Achter de naam Rainman gaat Frank Nuyens schuil, vergezeld door een groot aantal medemuzikanten. Hagenaar Frank Nuyens is samen met Joop Roelofs en Willem Bieler oprichter van de Haagse trots, Q'65. Op de Rainman LP speelt hij onder andere akoestische-elektrische-bottleneck en basgitaar. Een 'Rainman' moet zich toch wel thuis voelen in ons land!

Frank speelt in zijn prille muzikale bestaan bij The Strangers. Verder kennen we hem ook van Q'65, Circus, de Kjoie (opvolger van de Q'65), The Freelance Band, Lynx en de 'superband' The Red White & Blue Band, met onder andere Harry Muskee, Eelco Gelling, Lou Leeuw (alle drie van Cuby a/t Blizzards), en Herman van Boeijen (Vitesse). De naam van de laatste band wordt verzonnen door Barry Hay. Gastmuzikanten in de laatste band zijn onder andere George Kooijmans en Robert-Jan Stips (onder andere van Supersister). Frank is een gevreesde vleugelspeler van de Scheveningse voetbalvereniging RCDH, totdat tijdens een van de wedstrijden de keeper over de bal heen trapt, waarbij hij Franks linkerbeen in twee helften schopt. Frank gaat het toenmalige Zuidwalziekenhuis in (mét gitaar), en heeft daar tijd genoeg om na te denken. Zo ontstaat het project Rainman. Na een maandenlange

verplichte rustpauze mag hij van Negram de LP Rainman uitbrengen, met onder andere drummer Dick Beekman (Cuby a/t Blizzards), Enno Velthuis (bassist/synthesizer), pianist Piet Kuiters en drummer Jay Baar (Q'65). Laatstgenoemde levert veel teksten aan. Verder doen de nog totaal onbekende musici E. Stoffels (akoestisch gitaar) en H. Staalmeester (bas) mee. Piet Kuiters is een voormalig jazzpianist die de pop kant op is gegaan. Bijna tegelijkertijd met de LP wordt de single The Bird/Money means Nothing uitgebracht. Het is een LP met oprechte en eerlijke muziek, hoewel er nog wel even met The Beatles wordt geflirt. De LP heeft een grote verscheidenheid aan nummers en stemmen die soms aan Boudevijn de Groot, soms aan Tim Hardin of James Taylor doen denken. De titelsong Rainman is een nasaal gezongen, melancholiek nummer, dat zonder meer waanzinnig goed klinkt.

Er staan erg mooie nummers op de LP, maar ook nummers die als middelmatig mogen worden beschouwd. Volgens Frank gaat de single Bird over een vogel op een stokje die het hoogste lied fluit en zich verder nergens druk over maakt. Een passant zegt dat hij beter een vak kan leren en aan het werk kan gaan, waarop de vogel zegt dat hij juist druk aan het werk is, want hij fluit voor alles en iedereen.

Als Frank weer thuis is in de Scheveningse Kotterstraat, gaat hij zich voorbereiden op nieuwe dingen. De Rainman wacht af of het succes van zijn LP en de single The Bird (van de Q'65 LP Revolution) de verkoop van destijds van 22.000 stuks zal evenaren. Niet alleen voor de poen ("Money means nothing at all"), maar voor de voldoening en de lol ("The joy that's inside").

Robert Mindé
romin@ziggo.nl

Programmagids Omroep West

De komende weken zie en hoor je onderstaande programma's bij Omroep West. Daarnaast houden we je natuurlijk altijd op de hoogte van al het nieuws.

89.3 Radio West maandag t/m vrijdag

06.00 uur West Wordt Wakker Nieuws uit de regio en van daarbuiten, met Tjeerd Spoor en Jorinda Teeuwen.

10.00 uur Aan de Bak Gezellig programma met Patrick van Houten.

12.00 uur Menno in de Middag Menno Tamming serveert een afwisselende lunch met regionaal nieuws, leuke prijzen en gasten uit de wereld van theater, film, muziek en televisie.

14.00 uur Muziek aan Zee Marjolein Visser draait heerlijke muziek.

16.00 uur West komt Thuis Melle Tuik neemt de dag met je door en draait fijne muziek. (tot 19.00 uur, daarna non-stop muziek).

89.3 Radio West zaterdag

09.00 uur UIT! Rogier van der Zanden geeft je uitgaanstips.

12.00 uur Broodje Bral Sjaak Bral neemt de actualiteit met je door.

14.00 uur Zuid-Holland Sport Met alle topamateur voetbalwedstrijden in Zuid-Holland.

18.00 uur Muziek voor Volwassenen Johan Derksen draait blues, country en americana (tot 21.00 uur, dan non-stop muziek).

89.3 Radio West zondag

07.00 uur Klassiek op West (herhaling om 21.00 uur) Aad de Been draait bekende en onbekende klassieke- en wereldmuziek.

09.00 uur UIT!

10.00 uur Muziek van alle Tijden (herhaling om 17.00 uur) Pieter Kuipers draait muziek op verzoek. Op Eerste Paasdag (17/4) een speciale uitzending met als speciale gast Wieteke van Dort.

12.00 uur Adres Onbekend Zoektochten naar uit het oog verlorenen.

14.00 uur Vroeger werd Later Ron Davids haalt herinneringen op. (tot 17.00 uur, daarna non-stop muziek).

19.00 uur Muziek voor Volwassenen Met Johan Derksen (tot 21.00 uur).

TV West maandag t/m vrijdag

Dagprogramma's vanaf 17.00 uur: (daarna herhalingen)

ma: The Mall Serie over de bouw van het winkelcentrum in Leidschendam.

di: Team West Opsporingsprogramma met Kirsten van Dissel.

Ik was erbij! Historisch Haags filmmateriaal wordt tot leven gebracht.

wo: Merlijn over de Atlantikwall Merlijn Passier gaat op zoek naar sporen van de Atlantikwall. Onderweg komt hij mooie verhalen en mensen tegen.

do: Bij ons in Escamp Fred Zuiderwijk trekt door het Haagse Escamp.

vr: Hart voor Muziek Zing mee met Hollandse muziek.

17.30 uur TV West Nieuws

17.45 uur Weer Het weerbericht met Huub Mizze.

Vrijdag 15 april: **The Passion Gouda – Sint Janskerk**. De tiende editie van The Passion Gouda. Dit jaar is gekozen voor het thema 'What about us?'.

TV West zaterdag

07.30 uur TV West Weekoverzicht

17.00 uur Westdoc Op 9/4 **Kap Nâh** over de geestelijk vader van Haagse Harry: Marnix Rueb. Op 16/4 **Finish in Zicht**, over de Haagse Wouter Duiniveld, een triatleet die na het ontvangen van een donorhart alles uit het leven probeert te halen.

TV West zondag

09.00 uur Hoop & Leven De universele kerk van Gods Rijk.

10.00 uur Passieconcert Residentie Orkest (op 17/4) Paasconcert door het koperensemble (alleen herhaling om 11.00 uur).

17.00 uur Westdoc (herhaling zaterdag)

20.00 uur TV West Sport met een overzicht van de gespeelde wedstrijden in het topamateuroetbal in de regio.

Alle programma's op TV West worden herhaald. Kijk voor alle uitzendtijden op Omroepwest.nl of in de gratis Omroep West app.

De mooiste busreizen naar Italië

Gewoon perfect geregeld.

Italiaanse Bloemenriviëra		vanaf p.p.
10-daagse busreis	www.dejongintra.nl/ebala01	€ 769
Culturele parels van Umbrië en Toscane		vanaf p.p.
10-daagse busreis	www.dejongintra.nl/ebcic02	€ 739
Rondje om het Lago Maggiore		vanaf p.p.
10-daagse busreis	www.dejongintra.nl/ebprm07	€ 739
Toscane te kust en te keur		vanaf p.p.
10-daagse busreis	www.dejongintra.nl/ebldc01	€ 759
Relaxen aan het meer van Levico		vanaf p.p.
12-daagse busreis	www.dejongintra.nl/eblev03	€ 829

De 3 zekerheden bij het boeken van uw vakantie

✓ Zekerheid over uw betaling ✓ Gratis omboekservice ✓ Zekerheid tijdens uw reis

www.dejongintra.nl/busreizen

Bel 0180 - 457 803

of ga naar uw ANVR-Reisbureau

Reissom excl. € 19,50 reserveringskosten, SGR bijdrage € 5 p.p., Calamiteitenfonds € 2,50 en brandstoftoeslag € 1 p.p.d.

NEEM DEEL AAN HET DEPOSITOFONDS VAN DE VOLHARDING

Veel mensen willen hun nabestaanden niet opzadelen met hoge uitvaartkosten. Begrijpelijk, een gemiddelde uitvaart kost al snel meer dan € 5.000. Deelname aan het Depositofonds van De Volharding biedt hiervoor een passende oplossing met veel zekerheid.

- ✓ U ontvangt € 250,- uitvaartkorting bij een uitvaart verzorgd door CUVO uitvaartzorg.
- ✓ Jaarlijks ontvangt u rente.
- ✓ U kunt flexibel bijstorten.
- ✓ Deelname is kosteloos.

Vragen over uitvaarten?
Bezoek gratis en vrijblijvend ons spreekuur:
Elke dinsdag van 10.30 - 12.30 uur op de Roggeveenstraat 141, hoek Prins Hendrikstraat.
Kijk voor andere spreekuren op www.cuvo.nl.

Word lid van De Volharding en neem deel aan het Depositofonds!
Bel 070 221 05 80 of ga naar www.devолharding.nl/depositofonds

DE VOLHARDING
SAMEN VOOR ELKAAR

Eropuit!

Organiseert u een leuke activiteit waar onze lezers blij van worden? Mail uw activiteiten of tips naar info@dehaagsetijden.nl of bel: 070 - 360 76 76

Munten, postzegels, bankbiljetten en ansichtkaarten

Ergens slingeren nog de postzegelalbums van opa op zolder. Waar zijn de munten van pa eigenlijk gebleven? En zijn die ansichtkaarten bestemd voor het oud papier? U bent niet de enige met vragen over een verzameling munten, postzegels, papiergeld, ansichtkaarten of penningen. Daarom houdt de Munten- en Postzegel Organisatie (MPO) elke woensdag een open inloopdag. Wie zijn of haar verzameling deskundig en gratis wil laten beoordelen, kan tussen 10.00 en 16.00 uur terecht bij de MPO, Energieweg 7, IJsselstein, nabij Utrecht. Aansluitend is er desgewenst advies met betrekking tot verkoop of verzekering. Informatie: 030-6063944 of kijk op www.mpo.nl.

Goud, zilver, kunst, curiosa en militaria

In de la ligt nog die gouden ketting van oma. Ergens ligt nog een potje met oude sieraden. Dat oude beeldje of die zilveren miniatuurtjes in de kast, zijn die nog wat waard? En hebben die oude onderscheidingen en militaire spulletjes nog waarde? Allemaal vragen met betrekking tot goud, zilver, kunst en curiosa of militaria. Bezoek eens onze open inloopdag, elke donderdag van 10.00 tot 16.00 uur. U bent dan welkom bij MPO/Heritage op de Energieweg 7 te IJsselstein, vlakbij Utrecht, voor een gratis en vrijblijvende taxatie. Aansluitend krijgt u desgewenst advies met betrekking tot verkoop of verzekering. Voor meer informatie: 030-6063944.

Salomonsoordeel - TG Ilay

Wanneer Hassan, een goede vriend van Ilay uit Gaza, wordt afgewezen door de Immigratie- en Naturalisatiedienst (IND), besluit Ilay te willen leren over de asielpprocedure en te zoeken naar de logica erachter. Na zeven maanden

werken bij de IND leert hij de Nederlandse asielpprocedure te begrijpen en waarderen. Anderzijds bevinden zich, tussen alle kennis die hij opdoet om het systeem te doorgronden, niet altijd de antwoorden. De drive om de asielpprocedure volledig te doorgronden voerde Ilay langs het asielpzoekerscentrum, de IND, de Rechtbank Amsterdam en vele huiskamers waar hij de bewoners uitnodigde om samen met hem na te denken. Nu, als eindbestemming van dit proces, nodigt Ilay zijn vriend Hassan uit op het toneel om samen met zijn IND-mentor Peter én het publiek zich af te vragen waar wij met elkaar de wijsheid vandaan moeten halen voor een Salomonsoordeel. Hoe pakken wij met elkaar de verantwoordelijkheid?

Wanneer & waar: di 5 t/m za 16 april

Lourdeskerk Scheveningen, Berkenbosch Blokstraat 9a

Meer info via www.hnt.nl

Movies that Matter Festival

Movies that Matter Festival in Den Haag is hét internationale film- en debatfestival van Nederland. Het festival presenteert jaarlijks een gevarieerd programma van speelfilms en documentaires rond mensenrechten.

Veel films zijn voor het eerst, en ook alleen op dit festival, in Nederland te zien. De meeste films zijn Engels gesproken of Engels ondertiteld.

Movies that Matter wil ogen openen voor mensenrechten. Dit gebeurt met een mix van films uit alle windstreken, met fictie en documentaire, over de schending van privacy naast de deur en de strijd voor mensenrechten aan de andere kant van de wereld. Filmhuis Den Haag en Theater aan het Spui bieden tien dagen lang een podium aan zo'n zeventig speelfilms en documentaires, dagelijkse talkshows, muziekoptredens en exposities.

Wanneer & waar: vr 8 t/m za 16 april,
Filmhuis Den Haag & Theater a/h Spui, Spui 191
Meer info via www.moviesthatmatter.nl

Passieconcert met Lex Bohlmeijer

Op donderdag 14 april speelt het Koperensemble van Residentie Orkest Den Haag onder leiding van Ivan Meylemans in de Scheveningse Nieuwe Badkapel een bijzonder Passieconcert. Op het programma staan werken van Tomasi, Bach, Bruckner, Rachmaninov en Lauridsen. De verteller is Lex Bohlmeijer. Het Passieconcert in de Nieuwe Badkapel (met zevenhonderd zitplaatsen) is een muzikaal stilstaan bij het lijden en sterven van Christus. Niet in de vorm van Bachs overbekende *Matthäus Passion*, maar met een speciaal samengesteld programma, passend voor deze passietijd. De composities verklanken de sfeer en betekenis van de door Lex Bohlmeijer (Radio 4: *Passagio, Amoroso*) gelezen zeven laatste woorden van Christus aan het kruis. Ivan Meylemans dirigeert het Koperensemble van Residentie Orkest Den Haag.

Wanneer & waar: do 14 april, 20.15u Nieuwe Badkapel, Nieuwe Parklaan 90
Meer info via www.residentieorkest.nl

Rondleiding Kasteel Duivenvoorde

Bezoek kasteel Duivenvoorde met een audiotour. De geschiedenis van achthonderd jaar familiehuis wordt op een heel bijzondere manier verteld door leden van de verschillende families die in de loop der eeuwen op het kasteel hebben gewoond. Arent van

Wassenaer van Catwijck vertelt over de vijf eeuwen bewoning door de familie van Wassenaer en Jan Steengracht van Oostcapelle neemt u mee door de verhalen van twee generaties Steengracht. Ludolphine en Alexander Schimmelpenninck van der Oye vertellen in de tour op intieme wijze over hun familieherinneringen. Laat u op eigen tempo meenemen langs de hoogtepunten uit achthonderd jaar familiebewoning. Droom weg bij de verhalen over reizen, de uitzonderlijke collecties boeken en wapens en hoor alles over een verboden liefde, de aanleg van het omringende park en groen en ontdek de tentoonstelling Bloeiend Duivenvoorde. Voor families is er de speciale familietour. Met een koffertje vol bijzondere spullen en leuke opdrachten in de hand ga je met deze 'doorgeef-tour' op pad door het kasteel.

Meer info via www.kasteelduivenvoorde.nl

Menselijke maat in woord en daad

Stek – voor stad en kerk zet met een fototentoonstelling 12 van haar 750 vrijwilligers in de schijnwerpers. Zij zijn actief in verschillende Stekprojecten verspreid over Den Haag. Sinds de toeslagenaffaire staat het zoeken naar de 'menselijke maat' hoog op de agenda. Dat mensen als gevolg van kleine misverstanden gemakkelijk vermalen worden door bureaucratische systemen is duidelijk. Minder eenduidig is hoe de menselijke maat in werkprocessen leidend kan zijn. In de tentoonstelling *Vrijwilligers in beeld* laten de twaalf vrijwilligers zien hoe zij zich liefdevol inzetten voor inwoners van onze stad, die zich in een kwetsbare situatie bevinden. De vrijwilligers zijn geportretteerd door de Haagse fotograaf Rogier Chang. De bijbehorende verhalen geven een inkijkje in de grote diversiteit in achtergrond, leeftijd, motivatie en het soort activiteiten. Ook wat de vrijwilligers er zelf voor terug krijgen, is heel divers. In het werk versterken zij de ander, maar ook zichzelf en op die manier het sociale weefsel van onze stad. Kom kennismaken en laat u inspireren!

Wanneer & waar: 29 april t/m 15 mei, tentoonstellingsruimte de Binnenhofzaal, ruimte Expo 5, Korte Vijverweg 2
Meer info via www.stekdenhaag.nl

VRIJWILLIGERS IN BEELD

Jeugdherinneringen van een ex-Hagenaar

Mei 1945. Terug naar normaal. Normaal, wat was dat ook alweer?

Als ik nu, als volwassene van negentig jaar, terugkijk op de oorlogsperiode in de jaren veertig, ben ik nog steeds weer verbaasd over de veerkracht die zoveel mensen toen uitstraalden. En dat ondanks de ontberingen en ellende die ik al eerder in twee vorige artikelen beschreef. Altijd die blik naar voren. Ook de vele Duits georiënteerde propaganda- uitzendingen op de draadomroep, zoals op de woensdagavonden van de NSB'er Max Blokzijl, en de nog verderfelijker uitzendingen van het koppel Keuvel en Klessebes konden daarin geen verandering brengen. Max Blokzijl kreeg na de oorlog de doodstraf. De stem van die man blijf ik mij herinneren tot de dag van gisteren.

Intussen werd het voedselprobleem steeds nijpender. De bevoorrading van de gaarkuikens stagneerde regelmatig. Dan was het slapen met een lege maag. De volgende morgen bleef je vanwege de extreme koude en het ontbreken van de nodige brandstof maar zo lang mogelijk in bed om toch nog een beetje warm te blijven. Tegenover ons huis op de Escamplaan, hoek Weesperstraat, bevond zich het badhuis dat van tijd tot tijd van kolen werd voorzien. Om het badhuis vanaf de straat te bereiken, moesten de kolensjouwers een kleine dertig meter met de zak op de schouders naar de plek lopen waar de kolen gestort konden worden. Zodra de kolenwagen in zicht kwam, vormde zich een groepje kinderen dat al wist wat er komen ging. Gedurende hun korte tocht naar het stortgat wisten de mannen met wat schudden steeds wat kolen op de straat te morsen, waar de meute zich vervolgens op stortte of het goud was. En eigenlijk was het dat ook wel. Langs de trambaan van lijn 6 lag een strook looppad dat bestraat was met macadam, een soort asfalt vermengd met schelpen. Vanwege de brandbare teer die zich in het asfalt bevond,

werd dat nogal eens gebruikt om in de kachel te stoken. Dat was bepaald geen rustgevend gebeuren want die schelpen spatten bij de verbranding met luide knallen uit elkaar.

Weinigen zullen de liedjes van verlangen naar betere tijden kennen die toen in dat laatste oorlogsjaar opgang deden. Nog wel bekend is het liedje dat Willy Walden in die tijd zong. De eerste regel luidde: "Als op het Leidse Plein, de lichtjes weer eens branden gaan". Een duidelijke verwijzing naar de totale verduisteringsplicht die gedurende vele oorlogsjaren heerste. Maar wie kent deze tekst nog: "Als er eerst maar weer bananen zijn, bananen, bananen. Van die gele dingen krom maar fijn, bananen, bananen. Dan is er ook weer ham en

spek en thee met chocolaatjes. Dan is de shag weer van de bon en roken we weer piraatjes. Als er eerst maar weer bananen zijn, bananen zijn". Geen idee meer wie het zong maar het was mateloos populair. Op die bananen hebben we nog heel lang moeten wachten, maar wel was er toen ineens 'het witbrood', gebakken met het meel uit Zweden dat middels voedseldroppings door Engelse vliegtuigen van een aantal weken daarvoor ter beschikking kwam. Nog nooit eerder en ook niet later, heb ik de sensatie beleefd die ik toen onderging. Zonder boter of beleg, want dat werd niet meegeleverd, werden de eerste sneetjes naar binnen geschrokt. Maar soms vraag ik mij af of datzelfde brood nu ook nog zo lekker zou smaken? Nou, dat deed het bij Oom Piet, een

Bevrijding. Enthousiast publiek bij het paleis Noordeinde. Foto: J.C. van Tussenbroek, collectie HGA.

Den Haag, Badhuis-Escamplaan

Het badhuis aan de Escamplaan 55. Foto uit 1948, collectie HGA.

Kinderen krijgen snoep ter gelegenheid van de bevrijding, 1945. Foto: H.A.W. Douwes, collectie HGA.

oudere broer van mijn moeder, zeker wel. "Kwam zo maar even langs om te kijken hoe het met jullie gaat". En rats, weg was de boterham die hem werd aangeboden. Later kwamen we erachter dat hij diezelfde dag nog vier andere broers en zusters met een bezoekje had vereerd.

En dan eindelijk het definitieve einde van de oorlog; de zuiveringen, de wraaknemingen, de internering van de NSB'ers in Duindorp, de intocht van de geallieerden in Den Haag, maar ook de terugkomst uit Duitsland van de dwangarbeiders, voor zover ze de ontberingen hadden overleefd. Pas in juli 1945 kwam ook mijn vader terug, sterk vermagerd maar nog redelijk gezond. Ook hij sprak, als zovelen die uit die ellende terugkeerden, met geen woord over zijn verblijf aldaar. Ja, één keer, een paar maanden na zijn terugkomst. In een klein, geel boekje had hij een soort dagboek bijgehouden waaruit hij één keer voorlas. Al snel moest hij geëmotioneerd stoppen. Het boekje ging dicht en ik heb het nooit meer teruggezien.

Voor ons kinderen was er na de bevrijding genoeg afleiding. Vrijwel iedere buurt of straat had wel een bevrijdingsfeest in de aanbieding. Voor mij was de keus tweeledig: de speelplaats van de scholen tegenover de Tienhovenselaan en het pleintje halverwege de Weesperstraat, Hilversumsestraat. En daar leerde ik het meisje kennen met het rood-wit-blauwe jurkje, dat mijn volledige belangstelling had. Nooit eerder was ik zo volledig van de kaart. Het

was Fiebkje den Ouden en woonde, naar later bleek, recht tegenover mij, eveneens op de Escamplaan, op nummer 54. Ik had nog niet eerder een vriendinnetje gehad. Ineens was die hele rotoorlog verdwenen. Geruime tijd hebben we 'met elkaar gelopen', zoals dat toen heette. Haar oudere zus speelde viool in het Haagse Jeugdorkest en zo was ik voor het eerst in mijn leven live aanwezig bij een klassiek concert in het Gebouw voor Kunsten en Wetenschappen aan de Zwarte Weg, dat overigens vele jaren later volledig door brand werd verwoest. Maar dat vriendinnetje is nooit meer uit mijn herinnering verdwenen. Leeft ze nog?

Einde oorlog, terug naar normaal. Normaal, wat was dat ook alweer? Pak je dan de draad weer op die vóór de oorlog is blijven liggen? En dan besef je ineens: Het is 'vóór en na' geworden en niets wordt meer hetzelfde. Dat gezinnetje van vroeger? Verleden tijd! Je merkt ineens dat er een enorm gat is geslagen in je nog jonge leven, dat er een stuk van je jeugd is afgenomen en je realiseert je ook dat dat nooit meer terugkomt. Al snel werd mijn oudste broer Jan opgeroepen voor de dienstplicht en niet veel later uitgezonden naar Nederlands Oost Indië. Vrij kort daarna ging mijn middelste broer Tom varen bij de koopvaardij. Weer een paar jaar later trok ik zelf het zeegat uit om zeven jaar later weer in het Haagje terug te keren, maar daarover een andere keer.

Karel Koper.

k.f.koper@hetnet.nl

1 SUDOKU

					3	9		
3	8	9					7	
			7					2
	4		1					
				4	5	2	8	
1	5				9			
	7			6				
6			3	7	8			
2		8	9					

Puzzel & Win!

In elke editie van De Haagse Tijden kunt u verschillende puzzels maken.

U kunt de oplossingen tot 14 april 2022 mailen naar puzzel@dehaagsetijden.nl.

Mocht u de oplossingen weten van de puzzels op deze pagina, dan maakt u kans op deze leuke prijs van de Fifties Store!

Oplossingen vorige editie:
Sudoku: 4
Zweedse puzzel: Kriebels
Kruiswoordpuzzel: Narcissen

Win nu het boek Den Haag Bevalt! Bevalt!
Er worden 2 boeken weggegeven waarin prominente Nederlanders vertellen over de onlosmakelijke band die zij met hun geboortestad hebben. Maak kans op een boek t.w.v. € 22,50.

Verkrijgbaar bij de Fifties Store, www.fiftiesstore.nl. Namensestraat 73 - 2587 VX Den Haag - 070 3585810

2 KRUISWOORDPUZZEL

		1	2	3	4			5	6	7	8	9	
	10						11		12				13
14					15	16		17					18
20				21								22	
23			24		25			26			27		28
29		30		31				32		33		34	
		35							36				
37	38				39	40		41	42			43	44
45					46			47				48	
49				50			51					52	
53			54		55							56	57
	58	59		60				61	62			63	
		64						65					

Horizontaal: 1 spelleiding 5 deel v.e. toneelstuk 10 bouw materiaal 12 eirond 14 de oudste 15 klein persoon 18 trekdiër 20 drinkbakje 21 edelsteen 22 roem 23 Oude Verbond 25 voegwoord 26 blijkens de akten 28 Romanum Imperium 29 aanrijding 32 bordspel 35 Engels bier 36 een zekere 37 lijdzaam 41 aandrang 45 onzes inziens 46 circa 47 titel 48 reeds 49 Europeaan 50 haarwasmiddel 52 gravin van Holland 53 selenium 55 fier 57 boom 58 riv. in Frankrijk 61 bijhouder 64 noodsignaal 65 Europese vrouw.

Verticaal: 1 zangnoot 2 etcetera 3 Japans bordspel 4 als 6 sterke drank 7 en volgende 8 Ned. voetbalclub 9 en andere 10 uitroep 11 water in Utrecht 13 vogelnaam 14 parvenu 16 koon 17 soldatenvoedsel 19 teken 24 godsdienst 27 dans 30 hoeveelheid 31 een weinig 33 struik 34 steen 37 pl. in Zeeland 38 partij in een geding 39 maar 40 akelig 41 ternauwernood 42 uitholling door stromend water 43 dichterbij 44 doorzichtig materiaal 51 muziekteken 54 cilinder 56 grote bijl 59 hectare 60 achter 62 titel 63 water in Friesland.

1	7	44	36	54	31	40	3	32	14	30	64	21
---	---	----	----	----	----	----	---	----	----	----	----	----

Wij feliciteren de winnaars van de vorige editie met een mooie prijs, aangeboden door de Fifties Store. De drie sets onderzetters, gemaakt van echte vinylplaten, gaan naar: Marjolein Hegge te Den Haag, Nico van der Salm te Voorschoten, Herman Bettonviel te Gouda

Let op! U dient de prijs zelf op te halen bij de Fifties Store.

3 WOORDZOEKER

T	N	E	M	E	C	R	A	F	K	W	D
D	C	A	F	E	W	O	R	M	E	N	M
I	F	A	A	R	G	O	N	T	E	P	S
O	E	K	R	P	I	N	T	G	L	E	T
W	N	O	O	T	S	E	I	K	B	E	O
I	E	P	R	L	N	T	S	W	L	W	R
N	S	R	K	G	E	O	U	U	S	Z	I
S	S	O	K	I	T	E	C	O	C	N	N
T	A	L	N	P	E	E	V	L	H	O	G
S	K	R	U	N	L	U	Z	O	E	T	F
T	E	R	S	O	E	A	W	M	Z	E	R
V	E	N	M	K	O	H	N	E	O	B	D

Beton	Focus	Molecule	Werkplan
Bleek	Fries	Netel	Wetten
Boenhok	Houtspaan	Nurks	Winst
Cement	Kassen	Omzetgroei	Wormen
Deelcontract	Kiestoon	Sneeuwbes	Zoveel
Etnograaf	Kieuw	Storing	Zweep
Farce	Koprol	Vernietigend	

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

GeWOON de grootste collectie klassieke meubelen van Nederland

Tv commodes • Salontafels • Dressoirs • Vitrinekasten • Eetkamertafels & -stoelen • Fauteuils & banken

Elke 1^e zondag van de maand zijn wij geopend tussen 12.00 en 16.00 uur.

Westvlietweg 99, Den Haag • starstijlmeubelen.nl

Fiets & Wandel op de Veluwe!

Arrangement o.b.v. half pension

Hotel Vierhouten

Het huiskamerhotel op de Veluwe!

Kijk op www.hotelvierhouten.nl

Bellen is sneller en gezelliger dus bel met Valerie of Bas 0577-411521

SINCE 1985®

ART FACTORY FIRST FLOOR

PORTRET | ROCK ART | SCHILDER- EN TEKENLESSEN

ROCK HISTORY TOUR

www.marcellos.nl | www.rockhistorytour.nl

OPEN OP AFSpraak

HENNINK

installatietechniek b.v.

TOTAALINSTALLATEUR

DUURZAMER WONEN

Hybride oplossing

remeha Elga ACE luchtwarmtepomp

Duurzame investering

Een hybride warmtepomp haalt warmte uit de buitenlucht en gebruikt deze voor de verwarming van de woning. Zo kunt u tot wel **25% besparen op uw energierekening**.

Bespaar water en energie

Quooker® Gemak in de keuken

Verantwoord gemak

Gemak in de keuken is dé reden om door Hennink een Quooker te laten installeren. Maar het is ook nog eens een heel **verantwoorde aanschaf**.

- Nooit meer de kraan lang laten lopen voordat u warm water heeft.
- Gemiddeld koken mensen onnodig twee keer zoveel water.
- Het reservoir verbruikt slechts 10 watt, nog minder dan een spaarlamp.

Perfecte comfortzone

Honeywell Evohome

Comfort, controle en efficiëntie

Laat Evohome zorgen voor de verwarming van uw huis. Bepaal de temperatuur in elke kamer van uw huis apart. Regel handig uw verwarming via smartphone of tablet.

BEL VOOR ADVIES (0900) 0105
(lokaal tarief)

BEKIJK NU ONZE VACATURES

- Service-afdeling
- Montage-afdeling
- Administratie

Omscholing mogelijk!

Bekijk de volledige inhoud van de vacatures op onze site.

Bel voor een vrijblijvend kennismakingsgesprek:
06-53169900 of **0900-0105**
en vraag naar Sascha v/d Bosch
of stuur je motivatie per e-mail
naar: sascha@hennink.info

**KOM JIJ
ONS TEAM
VERSTERKEN?**